

UNEMPLOYMENT PROBLEM IN BIH AND EU¹

Svetlana Dušanić Gačić²

Abstrakt

Unemployment has been revealed as a huge problem in past couple of years for BiH economy and for the economy of majority EU countries. Unemployment is one of the greatest economy problems because brings to lack of production and income and increases stratification of society. Also unemployment brings to high fiscal expenses and it is a burden for unemployed though the emotion of uselessness and hopelessness.

Under the influence of international and economy crisis as well as the rooted European system of values, unemployment becomes main political issue in modern Europe.

Lowest unemployment in EU have Austria (4,8%), Germany (5,2%) and Luxembourg (6,1). Highest unemployment have Greece (27,4%), Spain (26,7%) and Croatia (18,6%).

Although these data seem alarming, situation in BiH is even worse. According to the latest data of Statistics Agency of BiH, there is 557.314 persons looking for a job. Nominal rate of unemployment is more then 44%, and most vulnerable is young population, that is seeking job for the first time.

Key words: *unemployment, labor force, macroeconomics, European Union, Bosnia and Herzegovina*

JEL classification: J6, J2

INTRODUCTION

Unemployment has been revealed as a huge problem in past couple of years for BiH economy and for the economy of majority EU countries. Unemployment is one of the greatest economy problems because brings to lack of production and income and increases stratification of society. Also unemployment brings to high fiscal expenses and it is a burden for unemployed though the emotion of uselessness and hopelessness.

¹ Paper submitted for the International Scientific Conference 'European Union-Challenges of Enlargement and Western Balkans', 29 May 2014, Banja Luka College

² Doc. dr Svetlana Dušanić Gačić, Banja Luka College

PROBLEM NEZAPOSLENOSTI U BIH I EU¹

Svetlana Dušanić Gačić²

Sažetak

Nezaposlenost je problem koji se posljednjih godina javlja kao gorući za ekonomiju BiH, ali i za ekonomije većine država u Evropi. Nezaposlenost uz inflaciju jedan je od najvećih ekonomskih problema jer podrazumjeva izostatak proizvodnje i prihoda, povećava neravnopravnost u društvu, dovodi do visokih fiskalnih troškova te izaziva psihološko opterećenje nezaposlenog ostavljajući osjećaj beskorisnosti i bezizlaznosti.

Pod uticajem međunarodne finansijske i ekonomske krize i od ranije ukori- jenjenog evropskog sistema vrijednosti, (ne)zaposlenost postaje centralno poli- tičko pitanje u savremenoj Evropi.

Promatrano po zemljama članicama, najniža nezaposlenost je u Austriji (4,8%), Njemačkoj (5,2%) i Luksemburgu (6,1%) dok je najveća nezaposlenost u Grkoj (27,4%), Španiji i (26,7%) susjednoj nam Hrvatskoj (18,6%).

Iako su ovi podaci za EU alarmantni, slika u Bosni i Hercegovini je još alarmantnija. Posao u Bosni i Hercegovini prema posljednjim podacima Agen- cijee za statistiku BiH, traži 557.314 lica koji se nalaze na evidencijama zavoda i službi zapošljavanja. Prema istim navodima, nominalna stopa nezaposleno- sti premašila je 44 odsto, a najugroženiji su mladi koji prvi put pristupaju radnoj snazi.

Ključne riječi: nezaposlenost, radna snaga, makroekonomija, Evropska unija, Bosna i Hercegovina

JEL klasifikacija: J6, J2

UVOD

Nezaposlenost je problem koji se posljednjih godina javlja kao gorući za ekonomiju BiH, ali i za ekonomije većine država u Evropi. Nezaposlenost uz inflaciju jedan je od najvećih ekonomskih problema jer podrazumjeva izo- statak proizvodnje i prihoda, povećava neravnopravnost u društvu, dovodi do visokih fiskalnih troškova te izaziva psihološko opterećenje nezaposlenog ostavljajući osjećaj beskorisnosti i bezizlaznosti.

1 Rad dostavljen za Međunarodnu naučnu konferenciju 'Evropska unija-izazovi proširenja i Zapadni Balkan', 29. maj 2014., Banja Luka College

2 Doc. dr Svetlana Dušanić Gačić, Banja Luka College

Unemployment is involuntary lack of job and it occurs when there are potential workers ready to accept job, but labor market is insufficient to enable job for everyone.

Labor force, or economically active population, consider employed as well as unemployed persons, economically active, sorted by economic activity. Employment, or unemployment is one of the structural features that directly affects lives of population of a country, and this peace of work will show affects lives of population of the continent.

Unemployment rate, gross domestic product, productivity and inflation are directly related and they show macroeconomic situation of one economy. They are measurable factors of economic fluctuation. In this work we will show importance of unemployment rate and unemployment as a indicator of economic stability of a country. According to economics, unemployment rate in the range of 4- 6% is necessary, and it presents the result of development and changes in the society. According to our research, unemployment rate in the range of 4- 6% occurs in cery few European countries. We detected increasing the unemployment rate in countries which had been less developed at the time they joined EU. That problem we detected in Poland, Hungary, Bulgaria, Romania and Slovenia. Uneployment rate is high in Croatia as well, but these data are still not usable because of the short period of time Croatia had joined EU.

In this work we gave ourselves assignment to show state of unemployment in EU and Bosnia and Herzegovina, by using data of statistics agencies and other institutions that collects and processes unemployment data. Unemployment has been revealed as a huge problem in past couple of years for BiH economy and for the economy of majority EU countries and most vulnerable is young population, that is seeking job for the first time.

UNEMPLOYMENT IN EU

Under the influence of international and economy crisis as well as the rooted European system of values, unemployment becomes main political issue in modern Europe. Eurostat's research attentioned public to the radically increase of poverty in Europe. Approximately 125 million people of Europeans (1/4 of continet's population) is threatened by the poverty or living below the poverty line. Eurostat's estimate is that there are 26,553 million unemployed people in EU(19,241 in Eurozone).

Lowest unemployment in EU have Austria (4,8%), Germany (5,2%) and Luxembourg (6,1). Highest unemployment have Greece (27,4%), Spain (26,7%) and Croatia (18,6%).

Pod nezaposlenošću podrazumijevamo nedobrovoljnu nezaposlenost, koja se javlja kada postoje potencijalni radnici spremni prihvatiti posao pri prevladavajućoj stopi nadnice, ali je potražnja za radom nedovoljna da bi svima omogućila posao

Radna snaga ili aktivno stanovništvo sastoji se od zaposlenih i nezaposlenih osoba koji su radno sposobni, razvrstanih prema ekonomskoj aktivnosti. Razmatranje zaposlenosti, odnosno nezaposlenosti je jedno od onih makrostrukturalnih obeležja koja imaju direktan i presudan uticaj na život većine stanovnika neke zemlje, a u ovom radu ćemo pokazati i cijelog kontinenta.

S obzirom da je stopa nezaposlenosti, BDP, produktivnost, inflacija komponente koje su direktno povezane i oslikavaju makroekonomsko stanje u jednoj ekonomiji, te su mjerljivi i uzročno-posljedni faktori ekonomskih fluktuacija. Upravo zbog višegodišnje recesije koja se širi evropskim kontinentom, mi ćemo u ovom radu pokazati koliko je i zbog čega stopa nezaposlenosti važan pokazatelj ekonomske stabilnosti u jednoj zemlji. Po mnogim ekonomistima nivo nezaposlenosti između četiri i šest odsto je neophodan, odnosno predstavlja rezultat razvoja i promjena kod ljudi u društvu. Prema našim istraživanjima, stopa nezaposlenosti između četiri i šest odsto je u veoma malom broju zemalja Evrope, a uočili smo i povećanje stope nezaposlenosti u zemljama koje su i prije pristupanja EU bile manje razvijene. Taj problem uočili smo u Poljskoj, Mađarskoj, Bugarskoj, Rumuniji, Sloveniji. Takođe, stopa nezaposlenosti je visoka i u susjednoj nam Hrvatskoj, ali još uvijek ne možemo uzeti te komponente za mjerljive u našem istraživanju zbog veoma kratkog vremenskog perioda od pristupanja Hrvatske EU.

U radu smo imali za cilj da prikazemo stanje nezaposlenosti u Evropskoj uniji i Bosni i Hercegovini, koristeći podatke Agencija za statistiku i drugih institucija koje prikupljaju i obrađuju podatke o nezaposlenosti u ekonomiji. Analizirajući dobijene podatke, uočili smo da je nezaposlenost problem koji se posljednjih godina javlja kao gorući za ekonomiju BiH, ali i za ekonomije većine država u Evropi, te da su ovim problem najviše pogođeni mladi ljudi koji se prvi put pojavljuju kao radna snaga.

NEZAPOSLENOST U EVROPSKOJ UNIJI

Pod uticajem međunarodne finansijske i ekonomske krize i od ranije ukorijenjenog evropskog sistema vrijednosti, (ne)zaposlenost postaje centralno političko pitanje u savremenoj Evropi.

Istraživanje Evropskog zavoda za statistiku, Evrostatata upozorilo je na opasnost od siromaštva u Evropi koja je drastično porasla. Jedna četvrtina Evropljana, oko 125 miliona lica, pogođena je siromaštvom ili joj ono prije-

In this work we will observe unemployment in EU countries that haven't been competitive to Austria or Germany in economics. Because of that it is important to say Eurostat's data that Austria in 2013. had the lowest unemployment rate in EU (4,8%)³.

Italy was much worse than Austria with 12,2%, that is the highest unemployment rate in the past 36 years.⁴ According to the official data, Italy in 2013. had 3,14 million jobless persons, which is approximately half a million people more than in 2012.⁵ However we will concentrate on the countries that didn't take part in establishing European Union.

Poland signed the Association Agreement with the European Community in 1991., and the Accession Treaty in 2003. Finally, in 2004. Poland become one of the members of EU. According to the Polish ministry of Economy, unemployment rate doubled itself in the range of 1992. - 2012.

	Year Unemployment rate	
1992.		6,1 %
2012.		12,6 %

Chart 1: Unemployment rate in Poland in the range of 1992-2012

Data presented in the chart are official data of the Polish ministry. However, researches of nongovernment organization show that unemployment rate in Poland would have been much higher if Poland didn't join EU. After approaching EU couple of thousands of people left Poland seeking a job in other EU countries. Without that unemployment rate would have been reached 18%. According to the Polish Ministry of Labor and Social Policy, after joining EU 660.000 Polish citizens went in other EU countries, primarily Great Britain, Italy and Ireland. On the other hand, Polish researchers considered that in the range of two years (2004.-2006.), two million Polands were looking for a job in some EU countries. Most of them were younger then 35, mostly highly educated. Data of Ministry of Economy show that economic migration of Polands in the range of 2006-2025. will cause cumulative fall of the Gross domestic product (GDP) by 45%.

After approaching EU unemployment increased in Poland, but that is not all. External debt increased as well. During the period of 2006-2012. external debt almost tripled itself, and the data show that it was 121 billion of dollars in 2006. and six years after it was 310 billion dollars.

We considered statistical data of enemployment in Romania, Bulgaria, Hungary and Slovenia, where the situation, after joining the union, have

³ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>

⁴ <http://www.istat.it/en/>

⁵ Ibidem

ti. Eurostat procjenjuje da je u Evropskoj uniji nezaposleno 26.553 miliona ljudi, od čega 19.241 miliona u evrozoni.

Promatrano po zemljama članicama, najniža nezaposlenost je u Austriji (4,8%), Njemačkoj (5,2%) i Luksemburgu (6,1%) dok je najveća nezaposlenost u Grkoj (27,4%), Španiji i (26,7%) susjednoj nam Hrvatskoj (18,6%).

U radu ćemo posmatrati nezaposlenost u zemljama EU koje nisu bile konkurentne ekonomiji Austrije ili Njemačke. Zbog toga, prvenstveno treba istaći podatak Evropskog zavoda za statistiku, koji pokazuje da je nezaposlenost u Austriji prošle godine, odnosno 2013., iznosila 4,8 odsto, što je najniža stopa u Evropskoj uniji.³

Daleko od slike Austrije, jeste Italija, gdje je nezaposlenost bila 12,2 odsto, što je najviši nivo u posljednjih 36 godina, kako su pokazali podaci Italijanskog zavoda za statistiku.⁴ Prema zvaničnim podacima u Italiji je prošle godine bez posla bilo 3,14 miliona ljudi, što je približno pola miliona više (480.000 ljudi) u odnosu na 2012.⁵ Ipak, vratićemo se zemljama koje nisu osnivačice.

Poljska je potpisala Sporazum o pridruživanju sa Evropskom zajednicom 1991. godine, a Ugovor o pristupanju 2003. godine, te je konačno 2004. godine postala članica. Posmatrajući statističke podatke Ministarstva privrede ove zemlje, u periodu od deset godina, stopa nezaposlenosti u Poljskoj se udvostručila.

	Stopa nezaposlenosti
1992. godina	6,1 %
2012. godina	12,6 %

Tabela 1. Stopa nezaposlenosti u Poljskoj od 1992 do 2002. godine

Prikazani podaci su zvanični podaci nadležnog ministarstva. Međutim, istraživanja nevladinih organizacija pokazuju da bi stopa nezaposlenosti u Poljskoj bila znatno viša da pristupanje EU nije značilo i slobodu prohodnosti radne snage. Smatra se da je da nekoliko stotina hiljada ljudi otišlo iz Poljske nakon ulaska u EU 2004. godine, te da situacija nije bila takva, stopa nezaposlenosti bi dosegla i 18 %. Prema podacima Ministarstva za rad i socijalnu privredu Poljske, nakon pristupanja ove zemlje Evropskoj uniji, 660.000 Poljaka otišlo da radi u druge zemlje EU, a prvenstveno njemačku, Veliku Britaniju, Italiju i Irsku. Sa druge strane, istraživači u Poljskoj smatraju da je samo u toku dvije godine, od 2004. do 2006. godine, dva miliona stanovnika Poljske potražilo radno mjesto u nekoj od zemalja Evropske unije. Ono što je poražavajuće, jeste da je najveći broj emigranata iz Poljske

³ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>

⁴ <http://www.istat.it/en/>

⁵ Ibidem

been constantly worse. External debt and unemployment increased and productivity decreased.

Romania was the poorest member that joined EU. In 2007. unemployment was 4,6%, and in 2013. it was 7%. As well as in the Poland mass departure of labor force alleviated unemployment increase. External debt was 18 billion dollars in 2003, before joining the union, and now it is 136 billion.⁶ Number of people living in poverty increased as a result of all those factors. In 2003. it was 14,1% and in 2013 it is 21%.

Unemployment rate in Hungary, after joining EU, is almost doubled itself. Unemployment rate in Hungary in 2004 was 5,9%, and in 2013 9,9%.⁷ Number of Hungarian citizens, living below the poverty line increased by 5,5%. External debt increased as well. In 2003. it was 42 and in 2013. 146 billion dollars. Even amount of arable land decreased. From 4.500.000 it reduced to 3.487.79 acres.

Bulgaria is the poorest EU country with lowest salaries, pension, labor productivity and effectiveness. Unemployment rate increased from 6,9% (2007.) to 12,3% (2013.). External debt jumped from 12 to 39 billion dollars. However, Bulgaria, practically has no public debt Four years after the World economic crisis Bulgarian public debt was second lowest rate of public debt in EU-27.

According to the data situation in Slovenia is not brighter at all. This country had 6,4% unemployment rate in 2007. and in 2013 it increased to 13,5%.⁸ For example Slovenia's Food industry had 36.000 employees, but after joining EU that number is 19.000. Slovenian external debt increased by 50 billion dollars after joining EU (from 11 to 61 billion)

	Unemployment rate	
Hungary	2004. - 5,9%	2013. - 9,9%
Romania	2007.- 4,5%	2013. - 6,5 %
Slovenia	2007. - 6,4%	2013. - 13,5%
Bulgaria	2007. - 6,9%	2013. - 12,3%

Chart 2. Unemployment rate in Hungary, Romania, Slovenia and Bulgaria before joining EU and in 2013.

It is obvious that joblessness is EU great problem, especially because unemployment rate beyond young population is very high. In Greece, Spain and Croatia it more than 50%. Young people mostly try to find a job in one of the richer EU countries. It is estimated that more than 18 million

⁶ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>

⁷ Ibidem

⁸ Ibidem

bilo u punoj snazi, odnosno radnika ispod 35 godina starosti i sa visokim obrazovanjem. Podaci poljskog Ministarstva privrede, pokazuju da će ekonomska migracija Poljaka u periodu od 2006. do 2025. godine prouzrokovati kumulativni pad BDP od 45 %.

Podaci pokazuju da se pristupanjem Poljske u EU povećala nezaposlenost, ali ne samo to. Pristupanjem EU povećao se i vanjski dug. Vanjski dug Poljske se od 2006 do 2012 godine gotovo utrostručio, a podaci pokazuju da je on iznosio 121 milijardu dolara 2006. godine, dok je 2012. godine iznosio 310 milijardi dolara.

Osim Poljske, razmatrali smo statističke podatke o nezaposlenosti u Rumuniji, Bugarskoj, Mađarskoj i Sloveniji, gdje se stanje u ekonomiji nakon ulaska u Evropsku uniju konstantno pogoršavalo, te je vanjski dug rastao, kao i nezaposlenost, a smanjivala se produktivnost.

Rumunija je u EU ušla kao najsiromašniji član. Ova zemlja je 2007. godine imala nezaposlenost od 4,6 odsto, a 2013. godine nezaposlenost je porasla na sedam odsto. Kao i u slučaju Poljske, masovan odlazak radnika u razvijenije zemlje, ublažio je porast nezaposlenosti. Kada je riječ o vanjskom dugu, Rumunija je sa 18 milijardi dolara vanjskog duga iz 2003. godine prije ulaska u EU, dostigla vanjski dug od 136 milijardi dolara.⁶ Samim tim, uvećao se i procenat siromašnih u ovoj zemlji, koji je 2003. godine bio 14,1 odsto, a 2013 godine 21%.

Nezaposlenost u Mađarskoj, nakon ulaska u EU je gotovo udvostručena. U Mađarskoj je nezaposlenost 2004. godine iznosila 5,9 odsto, a 2013. godine 9,9%.⁷ U ovoj zemlji je broj građana koji žive ispod granice siromaštva sa 8,6 odsto, koliko je iznosio 1993. porastao za 5,5 procenata. I mađarski vanjski dug je porastao za 100 milijardi dolara, pa je sa 42 milijarde dolara 2003. godine, porastao na čak 146 milijardi dolara. Osim toga, nakon ulaska u EU obradiva zemlja u Mađarskoj smanjila se sa 4.500.000 hektara na 3.487.792 hektara.

Bugarska najsiromašnija zemlja EU i u njoj su najniža primanja, penzije, radna produktivnost i djelotvornost. Stopa nezaposlenost je u Bugarskoj porasla sa 6,9 odsto u 2007. godini na 12,3 odsto u 2013. godini. Vanjski dug se u Bugarskoj povećao sa 12 na 39 milijardi dolara. Ipak, sa druge strane Bugarska je praktično gotovo bez javnog duga: krajem 2012, čak i posle četiri godine krize, bugarski javni dug je iznosio 18,5% BDP-a, što je drugi najniži nivo javnog duga u EU-27.

Prema podacima, situacija nije mnogo bolja ni u Sloveniji. Ova zemlja je 2007. godine imala stopu nezaposlenosti od 6,4%, dok 2013. godine nezapo-

⁶ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>

⁷ Ibidem

people in EU doesn't live in their country of origin. About 30% of those migrants comes from EU member state.

Previously, we presented situation in some EU member states and now we will show situation in all countries. According to Eurostat, last year EU broke the record of unemployment. There are 26.553.000 people looking for a job (19.241.000 in eurozone). More precisely 10,9% people in EU is jobless. Data shows that unemployment in eurozone is 12%, but among young people under 25 years unemployment is 23,9%. EU has a little bit brighter situation. Unemployment rate is 10,9% and among young people under 25 years 23,5%.

Unemployment in EU – 27
Austria Unemployment: 4,8% Unemployment among young people under 25 years: 8,9%
Germany Unemployment: 5,4% Unemployment among young people under 25 years: 7,7%
Luxembourg Unemployment: 5,5% Unemployment among young people under 25 years: 19,2%
Netherlands Unemployment: 6,2% Unemployment among young people under 25 years: 10,4%
Malta Unemployment: 6,6% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 14,8%
Romania Unemployment: 6,7% Unemployment among young people under 25 years: 23,7%
Great Britain Unemployment: 7,7% Unemployment among young people under 25 years: 21,7%
Czech Unemployment: 7,2% Unemployment among young people under 25 years: 19,1%
Denmark Unemployment: 7,4% Unemployment among young people under 25 years: 14,8%
Šweden Unemployment: 8,2% Unemployment among young people under 25 years: 24,5%
Belgium Unemployment: 8,1% Unemployment among young people under 25 years: 22,4%

slenost je 13,5 odsto.⁸ Primjera radi, U Sloveniji je 1991. godine prehrambena industrija zapošljavala 36.000 radnika, a nakon ulaska u EU taj broj iznosi 19.000 radnika. Slovenački vanjski dug je iznosio 11 milijardi dolara prije ulaska u EU, dok sada dostiže 61 milijardu dolara.

	Stopa nezaposlenosti	
Mađarska	2004. godina 5,9%	2013. godina 9,9%
Rumunija	2007. godina 4,5%	2013. godina 6,5 %
Slovenija	2007. godina 6,4%	2013. godina 13,5%
Bugarska	2007. godine 6,9%	2013. godina 12,3%

Tabela 2. Nezaposlenost u Mađarskoj, Rumuniji, Sloveniji i Bugarskoj od ulaska u EU do 2013. godine

Evidentno je da je nezaposlenost je gorući problem Europske unije, posebno iz razloga što je nezaposlenost mladih veoma visoka, a u Grčkoj i Španiji, te u Hrvatskoj je prešla stopu od 50 odsto. Mladi uglavnom pokušavaju da pronađu posao u nekoj od prosperitetnijih zemalja članica. Tako da se procjenjuje da više od 18 miliona ljudi koji žive u Evropskoj uniji ne žive u zemlji svog porekla. Oko trećina tih migranata potiče iz zemalja-članica, dok ostale dve trećine dolaze iz zemalja koje nisu članice Evropske unije.

U prethodnom dijelu smo prikazali stanje u pojedinim zemljama članicama EU, dok ćemo u daljem radu pokazati sliku stanja u svim zemljama. Prema podacima Eurostata u EU je zabilježen novi rekord nezaposlenosti u prošloj godini, odnosno 26.553 miliona ljudi, od čega 19.241 miliona u evrozoni. Tačnije 10,9 odsto stanovništva EU nema posao. Mnogi od njih zbog nedovoljne socijalne pomoći jedva sastavljaju kraj sa krajem. Podaci pokazuju da je nezaposlenost u evrozoni 12 odsto, dok je 23,9% mladih do 25 godina bez posla. U EU su neznatno bolji podaci, odnosno stopa nezaposlenosti je 10,9 odsto, a na posao èeka 23,5 % mladih do 25 godina.

Nezaposlenost u EU – 27
Austrija Nezaposlenost: 4,8% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 8,9%
Njemačka Nezaposlenost: 5,4% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 7,7%
Luksemburg Nezaposlenost: 5,5% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 19,2%

⁸ Ibidem

Finland Unemployment: 8,1% Unemployment among young people under 25 years: 19,9%
Poland Unemployment: 10,6% Unemployment among young people under 25 years: 28,1%
Slovenia Unemployment: 9,7% Unemployment among young people under 25 years: 16,9%
Estonia Unemployment: 9,9% Unemployment among young people under 25 years: 21,6%
Italy Unemployment: 11,6% Unemployment among young people under 25 years: 37,8%
France Unemployment: 10,8% Unemployment among young people under 25 years: 26,2%
Hungary Unemployment: 11,2% Unemployment among young people under 25 years: 27,1%
Portugal Unemployment: 17,5% Unemployment among young people under 25 years: 38,2%
Greece Unemployment: 26,4% Unemployment among young people under 25 years: 52,5%
Bulgaria Unemployment: 12,5% Unemployment among young people under 25 years: 29,1%
Lithuania Unemployment: 13,1% Unemployment among young people under 25 years: 25,3%
Cyprus Unemployment: 14% Unemployment among young people under 25 years: 31,8%
Ireland Unemployment: 14,2% Unemployment among young people under 25 years: 30,8%
Latvia Unemployment: 14,3% Unemployment among young people under 25 years: 29,2%
Slovakia Unemployment: 14,6% Unemployment among young people under 25 years: 35%

<p>Holandija Nezaposlenost: 6,2% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 10,4%</p>
<p>Malta Nezaposlenost: 6,6% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 14,8%</p>
<p>Rumunija Nezaposlenost: 6,7% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 23,7%</p>
<p>Velika Britanija Nezaposlenost: 7,7% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 21,7%</p>
<p>Češka Nezaposlenost: 7,2% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 19,1%</p>
<p>Danska Nezaposlenost: 7,4% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 14,8%</p>
<p>Švedska Nezaposlenost: 8,2% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 24,5%</p>
<p>Belgija Nezaposlenost: 8,1% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 22,4%</p>
<p>Finska Nezaposlenost: 8,1% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 19,9%</p>
<p>Poljska Nezaposlenost: 10,6% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 28,1%</p>
<p>Slovenija Nezaposlenost: 9,7% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 16,9%</p>
<p>Estonija Nezaposlenost: 9,9% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 21,6%</p>
<p>Italija Nezaposlenost: 11,6% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 37,8%</p>
<p>Francuska Nezaposlenost: 10,8% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 26,2%</p>
<p>Madarska Nezaposlenost: 11,2% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 27,1%</p>

Spain

Unemployment: 26,3%

Unemployment among young people under 25 years: 55,7%

Chart 3. Unemployment rate in eurozone⁹

In the chart 3, besides unemployment rate, we showed unemployment rate of young people, so we will explore that problem as well.

UNEMPLOYMENT IN BIH

Although data about unemployment in EU seem alarming, situation in BiH is even worse. According to the latest data of Statistics Agency of BiH, there is 557.314 persons looking for a job. Nominal rate of unemployment is more than 44%, and most vulnerable is young population, that is seeking job for the first time.

Statistics Agency of BiH claims that 14 years ago there was 428.000 unemployed people, which was 40,1% of economically active population. From that point unemployment rate is going higher each year. In 2001. there was 431.773 citizens without job, which was 40,8%. In 2014. the number of unemployed people is, according to Statistic Agency of BiH, 557.314.

Nezaposlenost u BiH od 2000 do 2014 godine		
2000.	428.000	40,1%
2001.	431.773	40,8%
2002.	456.417	42,2%
2003.	461.000	42,7%
2004.	466.500	42,2%
2005.	500.941	43,8%
2006.	515.084	43,8%
2007.	535.283	44,7%
2008.	509.614	39,9%
2009.	493.250	40,5%
2010.	519.336	41,4%
2011.	527.667	43,4%
2012.	543.647	44%
2013.	554.714	44,8%
2014.	557.314.	44,9%

Chart 4. Unemployment in BiH from 2000.

When analyzed, these data shows that number of jobless people increased by 10.000 every year for the past 15 years. It is even more alarming that the

⁹ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>

Portugalija Nezaposlenost: 17,5% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 38,2%
Grčka Nezaposlenost: 26,4% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 52,5%
Bugarska Nezaposlenost: 12,5% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 29,1%
Litvanija Nezaposlenost: 13,1% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 25,3%
Kipar Nezaposlenost: 14% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 31,8%
Irska Nezaposlenost: 14,2% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 30,8%
Letonija Nezaposlenost: 14,3% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 29,2%
Slovačka Nezaposlenost: 14,6% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 35%
Španija Nezaposlenost: 26,3% Nezaposlenost mladih do 25 godina: 55,7%

Tabela 3. Stopa nezaposlenosti u evrozoni⁹

U prethodnoj tabeli smo osim stope nezaposlenosti, izdvojili i nezaposlenost mladih u svakoj od zemalja evrozone, zbog čega ćemo se osvrnuti i na taj problem.

NEzAPoSLENoST U BIH

Iako su podaci za EU alarmantni, slika u Bosni i Hercegovini je još alarmantnija. Posao u Bosni i Hercegovini prema posljednjim podacima Agencije za statistiku BiH, traži 557.314 lica koji se nalaze na evidencijama zavoda i službi zapošljavanja. Prema istim navodima, nominalna stopa nezaposlenosti premašila je 44 odsto, a najugroženji su mladi koji prvi put pristupaju radnoj snazi.

Analizirajući podatke Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, u BiH je prije četrnaest godina, odnosno 2000. godine bilo 428.000 nezaposlenih

⁹ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>

council of ministers didn't manage to find any kind of solution for the most serious macroeconomic issue. Problems of unemployment could be solved by increasing the investments in the economy. This could result in creation in new jobs by the production growth. We will show in numbers unemployment increasing in all parts of BiH and show how this situation is very serious.

Federation BiH by 2.914 persons (0,74%)
Republic of Srpska by 909 persons (0,61%)
District Brcko BiH by 10 persons (0,08%)

Chart 5. Increase in unemployment in 2014.

Although the situation in poorer EU members is not bright at all, people in BiH have positive opinion about joining the union. In procents joining support 85% of the people which is 5% more then in february last year. These are the data of According to the Directorate for European Integration of BiH.¹⁰ In the Agency for Labour and Employment they think that joining EU would mean a lot for the workers because BiH could have access to European social fund (ESF). Employment services could apply for funds of ESF intended for employment.

However, our opinion is that BiH is not prepared for EU and all indicators show that we wouldn't benefit of the signing Agreement on Stabilization and even becoming a member of EU as well. Companies in BiH are usually uncompetitive and there is a lot of imported goods. Applying for EU funds is not going well and this is where it is obvious how uneven and decentralized are the actions of BiH authorities. There is no planning and security of any kind and the legal system is not harmonized with EU standards despite all attempts.

One of the few benefits of EU, when speaking of unemployment, is Croatia's joining EU. Couple of thousands of people in BiH, who also had Croatian citizenship, now can look for a job in other EU member-state.

UNEMPLOYMENT OF YOUNG PEOPLE

We saw earlier in this work that the crisis caused large unemployment in all Europe. Unfortunately the crisis hit the hardest young population of "old continent" what we already saw in chart 3 where we presented unemployment in eurozone.

Unemployment of young people in some of the countries is almost twice higher then average unemployment in EU (11%) and in eurozone (12%).

¹⁰ <http://www.dei.gov.ba>

građana, odnosno 40,1 odsto. Od tada, stopa nezaposlenosti raste iz godine u godinu.

Sljedeće godine, podaci Agencije za statistiku pokazuju da je u BiH bez posla bilo 431.773 građana, što je iznosilo 40,8 odsto radno sposobnog stanovništva. U 2012. godini broj radno sposobnog stanovništva bez zaposlenja, nanovo se povećao, te je taj broj iznosio 456.417 osoba koje su željele da rade ali nisu imale posao. Procentualno posmatrano, u 2012. godini bilo je nezaposleno 42,2 odsto građana Bosne i Hercegovine.

Agencija za statistiku BiH bilježi podatke o nezaposlenosti i 2003. godine, gdje taj broj dostiže 461.000, odnosno 42,7 posto.

Trend nezaposlenosti u BiH očigleno ne jenjava, tako da je prije deset godina nezaposlenost također nastavila da raste, tako da je na biroima za zapošljavanje u 2004. godini bilo evidentirano 466.500 osoba, što je iznosilo 42,2 odsto građana koji su radno sposobni u BiH. Već u 2005. godini, nezaposlenost prelazi granicu od pola miliona ljudi bez posla, te podaci Agencije za statistiku bilježe 500.941 nezaposlenih ljudi u BiH ili 43,8 posto. Tokom, 2006. godine broj nezaposlenih se povećao na 515.084 osobe, a 2007. godine na biroima za zapošljavanje u BiH su bile 535.284 osobe.

Sljedeće godine, odnosno 2008. godine pred samu ekonomsku krizu, u BiH je broj osoba bez posla bilo nešto niži u odnosu na prethodni period, te je stopa nezaposlenosti bila 39,9%. Međutim, tendencija nezaposlenosti se ponovo počela vraćati zbog sve teže ekonomske i finansijske situacije koja je zabilježena ne samo u BiH, nego i u gotovo cijelom svijetu.

Podaci Agencije za statistiku BiH da je broj nezaposlenih osoba u BiH u 2009. godini ponovo porastao i 493.250 radno sposobnih ljudi je u toj godini tražilo posao, odnosno 40,5 odsto. Sljedeće godine, 2010. taj broj je dostigao 519.336, tačnije 41,4 odsto i nanovo prešao cifru od pola miliona nezaposlenih.

Dramatično bilježenje povećanja nezaposlenosti ogleda se i u 2011. godine, kada je broj ljudi bez posla iznosio 527.667, odnosno 43,4 odsto nezaposlenih. U 2012. godini u BiH je bilo 543.647 nezaposlenih, odnosno 44 posto, a već naredne godine, 2013. taj broj je iznosio 554.714 radno sposobnih ljudi koji nemaju posao, odnosno 44,8 posto, što je bio rekord u istoriji BiH.

Prema posljednjim podacima Agencije za statistiku BiH u 2014. godini u BiH je broj nezaposlenih iznosio 557.314. U tabeli 4. ćemo prikazati rast nezaposlenosti za posljednjih pet godina.

Broj nezaposlenih u BiH u posljednjih pet godina				
2010	2011	2012	2013	2014
519 336	527 667	543 647	554 714	557 314

Tabela 4. Nezaposlenost u posljednjih pet godina u BiH

Various programs were made as help and support for young people in EU. One of them is "Youth Guarantee". However, we will not deal with these programs, because it is not the essence of this work. It was important to us to put unemployment in focus and point out some facts about it, especially of young people in Europe.

The experts are unambiguous with the state that unemployment in Europe is that high that it produces billions of dollars of damage a year. One of the problems detected in the summit in Brussels, which was dealing with youth crisis in Europe, was that system of education had a lot of problems. Researches showed that 40% of European companies had difficulties in hiring new workforce.

CONCLUSION

Unemployment as a macroeconomic phenomenon goes with different kinds of expenses. Unemployment is followed by large amount of economic and social expenses. So solving the problem of unemployment is one of the most important of every government in EU, and that should be one of priorities of the authorities in BiH.

According to the latest report of The World Institute for Employment, number of unemployed persons in Eurozone could be 22 million of people in working age in next four years. In the report of the Institute huge problems of workers in Europe were presented. These problems are caused by crisis and the point is that 880.000 people is forced to work.¹¹

In the conclusion we will adduce also that unemployment rate in Italy is over 13%, which is the highest rate in the past 40 years. In the France number of unemployed is increasing as well. In february 2014 more then 30.000 people lost a job and the total number of unemployed persons reached 3.340.000. In Spain, 800.000 people were left jobless in one year. This country has 1.900.000 families with no salary at all. Greece is in the worst position, when speaking of unemployment. Unemployment rate is 27,5%, and 57% of unemployed are young people between 18 and 24 years.

However, in the conclusion we have to present data about unemployment in regions of EU. Unemployment rate is lowest in Bavaria and Tyrol which are regions with strong and stable economy.¹² However, unemployment in this regions is less then 3%, which is less then, in economy called "natural unemployment rate". This makes this regions "unnaturally" successful. On the other hand there are less successful regions in Spain an Greece. There

11 <http://www.employment-studies.co.uk>

12 <http://bif.rs/2014/04/bavarska-evropska-regija-s-najmanje-nezaposlenih>

Ukoliko sagledamo navedene podatke, uvidamo da je alarmantno je da je u BiH od 2000. pa u narednih 15 godina svake godine u prosjeku broj zaposlenih rastao za oko 10.000 građana. Još alarmantnije jeste da vlthe grothada nije uspjela da ni u najmanjoj mjeri nađe riješenje za ovo najozbiljnije makroekonomsko pitanje. Problemi vezani za smanjivanje nezaposlenosti mogu se riješiti povećanjem investicija koje će preko rasta proizvodnje djelovati na tražnju za novim radnim mjestima. Koliko je situacija alarmantna pokazaćemo i brojčano u tekućoj godini koliko se nezaposlenost povećala u entitetima i Brčko distriktu, odnosno, podaci zavoda za zapošljavanje pokazuju da se u 2014. godini broj nezaposlenih u Federaciji BiH povećao za 2.914 osoba, Republici Srpskoj 909 osoba a u Brčko distriktu za 10 osoba. Navedeno smo prikazali i grafički.

Federaciji BiH za 2.914 osoba (0,74%)
 Republici Srpskoj za 909 osoba (0,61%)
 Brčko distriktu BiH za 10 osoba (0,08%)

Tabela 5. Povećanje nezaposlenosti u 2014. godini

Iako smo prikazali i kakva je situacija u sirmašnjim zemljama EU, u BiH više od 85 odsto građana ima pozitivno mišljenje o pridruživanju Evropskoj uniji, što je za pet procenata veća podrška pristupanju Uniji u odnosu na februar prošle godine, govore nam podaci Direkcije za evropske integracije BiH.¹⁰ U Agenciji za rad i zapošljavanje BiH smatraju da bi ulazak BiH u EU značio mnogo za radnike u zemlji, iz razloga što bi BiH onda imala pristup Evropskom socijalnom fondu (ESF). To bi omogućilo zavodima i službama zapošljavanja u BiH da apliciraju na sredstva za aktivne politike zapošljavanja iz sredstava ESF-a.

Medutim, naš je stav da je BiH nepripremljena za EU i sadašnji pokazatelji, među kojima je i broj nezaposlenih, govore da BiH nema koristi od potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji, te ne bi imala koroisti ni od članstva u EU. U BiH postoje uglavnom, nekonkurentne firme i mnogo uvezene robe. Pristup EU fondovima ne ide dobro, posebno što se i u ovoj sferi ogleda necentralizovanost i neujednačenost stavova na nivou države, nema planiranja, sigurnosti, te pravni sistem nije usuglašen sa EU standardnima, uprkos trajnim i mukotrpnim pokušajima.

Korist koja se do sada za BiH pokazala od EU, a kada je u pitanju riješenje nezaposlenosti, jeste pristupanje Hrvatske EU. Nekoliko desetina hiljada stanovnika BiH posjeduje hrvatsko državljanstvo, te ima ista prava i uslove kao hrvatski državljanin da traži zaposlenje u nekoj od zemalja EU.

¹⁰ <http://www.dei.gov.ba>

are regions with unemployment rate higher than 33%. That means that 33% of Andalusians or Greece Macedonians are looking for a job.¹³

As a conclusion we can point out that one of the few benefits of EU, when speaking of unemployment, is Croatia's joining EU. Couple of thousands of people in BiH, who also had Croatian citizenship, now can look for a job in other EU member-state. So, Croatia joining EU opens new possibilities for unemployed. Many of them will use EURES, a site where 1.300.000 jobs in 31 European countries are offered.

That increases chances for BiH citizens with Croatian passport to get a job on a modest job market in EU.

REFERENCES

1. Babić, M. *Makroekonomija*, Mate, Zagreb, 2003
2. Blanchard, O., Johnson, D.R.: *Macroeconomics*, Pearson, 2012.
3. Borozan, Đ.: Priručnik za vježbe iz makroekonomije, EFOS, Osijek, 2012.
4. Borozan, Đ.: *Makroekonomija*, EFOS, Osijek, 2012.
5. Carlin, Wendy i Soskice, David (2006) *Macroeconomics: Imperfections, institutions and policies*
6. Chamberlin, G. & L. Yueh: *Macroeconomics*, Thomson Learning, London, 2006.
7. Filipić, P.: *Makroekonomija za svakoga*, Ekonomski fakultet Split, Split, 2006.
8. Mankiw, G.M.: *Macroeconomics*, Worth Publishers, New York, 2012.
9. Mankju, G.M., *Principi ekonomije*, Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2006.
10. Serjević V., Petrović Č., *osnovi makroekonomije*, Prvo elektronsko izdanje, 2010 „PUN-TA“ – Niš

Internet sources

11. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>
12. <http://www.employment-studies.co.uk>
13. <http://bif.rs/2014/04/bavarska-evropska-regija-s-najmanje-nezaposlenih>
14. <http://www.dei.gov.ba>
15. <http://www.istat.it/en/>

¹³ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>

NEzAPoSLENoST MLADIH

U radu smo već uvidjeli da je kriza u Evropi dovela do nezaposlenosti u širokim razmerama, kako u BiH, tako i u mnogim drugim zemljama članicama EU. Na žalost, kriza je najviše pogodila mlade ljude koji su budućnost Evrope, a to smo vidjeli i u podacima iznesenim u tabeli 3 Stopa nezaposlenosti u evrozoni.

Nezaposlenost mladih u nekim zemljama, je dvostruko veća od prosečne u EU - oko 11 odsto i u Evrozoni - skoro 12 odsto. Zbog toga su usvajani razni programi pomoći i podrške mladima u EU, među kojima je „Garancija za mlade“. Ipak, pomenutim programima se nećemo baviti u ovom radu, jer mu to i nije suština. Važno je bilo skrenuti pažnju i potkrijepiti je činjenicama o nezaposlenosti, a posebno nezaposlenosti mladih u Evropi.

Izveštaji govore kako je nezaposlenost u Evropi dostigla toliko visok nivo da stručnjaci tvrde kako ta kriza Evropskoj uniji godišnje nanosi na milijarde štete. Na samitu u Briselu povodom omladinske krize u Evropi postalo je jasno kako obrazovni sistem ima velike probleme, a istraživanja su pokazala da 40% evropskih firmi imaju probleme u primanju novih radnih snaga.

ZAKLJUČAK

Pojavu nezaposlenosti na makroekonomskom nivou prate različite vrste troškova. Nezaposlenost prate veliki ekonomski i socijalni troškovi. Prema tome, rješavanje problema nezaposlenosti jedan je od najvažnijih zadataka svake vlade, a to je slučaj i sa vladom BiH, pa tako i vladama članica EU.

Na osnovu najnovijeg izvještaja Svjetskog instituta za zaposlenost, u sljedeće četiri godine broj nezaposlenih u Evrozoni bi trebao dostići broj od 22 miliona radno sposobnog stanovništva koji nema posao. Pomenuti institut je u svojoj analizi govorio o radnoj situaciji i iskorištavanju radnika na području Evropske unije, zbog novih kriza u EU, te je na taj način 880 hiljada ljudi prisiljeno na rad.¹¹

Osim zemalja koje smo u radu naveli, a koje potresa kriza i nezaposlenost, u zaključku ćemo navesti i to da je u Italiji broj nezaposlenih u prešao 13% što je nezapamćeno u proteklih 40 godina. Osim Italije, u Francuskoj se alarmantno povećava broj nezaposlenih te je u februaru 2014. godine bez posla ostalo više od 30 hiljada ljudi, a ukupan broj nezaposlenih je dosegao tri miliona i 340 hiljada ljudi. U Španiji je u godini dana 800 hiljada ljudi ostalo bez posla, i u ovoj zemlji se nalazi oko milion i devetsto hiljada porodica bez ličnih primanja. Po pitanju nezaposlenosti u Evropi Grčka već odavno najlošije stoji, gdje je 27,5% nezaposlenih, a 57% od ukupnog broja nezaposlenih čine mladi između 18 i 24 godine.

¹¹ <http://www.employment-studies.co.uk>

Ipak, u zaključku moramo navesti i to da je Eurostat objavio podatke o nezaposlenosti u regijama EU. Tako da je regija u kojoj najmanje radno sposobnog stanovništva traži zaposlenje jeste Bavarska i Tirol, odnosno regije sa tradicionalno stabilnom privredom.¹² Ipak, podatak da je nezaposlenost u tim krajevima niža od tri odsto, a to znači upola manja od onoga što se u ekonomiji naziva prirodnom stopom nezaposlenosti, čini te regije “neprirodno” uspešnim. S druge su strane Evrope, ali i ove liste, stoje španske i grčke regije. U njima je stopa nezaposlenosti veća od 33%, odnosno svaki treći Andaluzanin ili (grčki) Makedonac bezuspešno traži posao.¹³

Kao zaključak možemo ponoviti i to da korist koja se do sada za BiH pokazala od EU, a kada je u pitanju rješenje nezaposlenosti, jeste pristupanje Hrvatske EU. Nekoliko desetina hiljada stanovnika BiH posjeduje hrvatsko državljanstvo, te ima ista prava i uslove kao hrvatski državljanin da traži zaposlenje u nekoj od zemalja EU. Prema tome, ulaskom Hrvatske u Evropsku uniju nezaposlenima se otvaraju nove mogućnosti, pa će se mnogi odlučiti na pretraživanje Euresa, gdje se oglašavaju slobodna radna mjesta u 31 zemlji Evrope i nudi se oko milion i 300.000 poslova.

Svakako da za građane Bosne i Hercegovine koji imaju hrvatsko državljanstvo znači veće šanse za zaposlenje, ali svakako i veću konkurenciju na, možemo slobodno reći, skromnom tržištu rada EU.

LITERATURA

1. Babić, M. Makroekonomija, Mate, Zagreb, 2003
2. Blanchard, O., Johnson, D.R.: Macroeconomics, Pearson, 2012.
3. Borozan, Đ.: Priručnik za vježbe iz makroekonomije, EFOS, Osijek, 2012.
4. Borozan, Đ.: Makroekonomija, EFOS, Osijek, 2012.
5. Carlin, Wendy i Soskice, David (2006) Macroeconomics: Imperfections, institutions and policies
6. Chamberlin, G. & L. Yueh: Macroeconomics, Thomson Learning, London, 2006.
7. Filipić, P.: Makroekonomija za svakoga, Ekonomski fakultet Split, Split, 2006.
8. Mankiw, G.M.: Macroeconomics, Worth Publishers, New York, 2012.
9. Mankju, G.M., Principi ekonomije, Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2006.
10. Serjević V., Petrović Č., osnovi makroekonomije, Prvo elektronsko izdanje, 2010 „PUN-TA“ – Niš

Internet izvori

11. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>
12. <http://www.employment-studies.co.uk>
13. <http://bif.rs/2014/04/bavarska-evropska-regija-s-najmanje-nezaposlenih>
14. <http://www.dei.gov.ba>
15. <http://www.istat.it/en/>

12 <http://bif.rs/2014/04/bavarska-evropska-regija-s-najmanje-nezaposlenih>

13 <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/>